

KRONIKA

farnosť Bratislava – Rusovce

Pamätaj,
že ani na pustých cestách nekráčaš sám ...
Keď myslíš na Boha, môžeš počuť kroky strážneho anjela.

Mestska časť Bratislava – Rusovce je lokalitou európskeho významu. Podľa knihy Rusovce-Oroszvár-Karlbürg autorov Juraja Hradského a Jozefa Mallineritsa sú najstaršie stopy ľudského osídlenia datované do staršej doby bronzovej v rokoch 2200-600 pred Kristom. Zanechali ich tu predstavitelia wieselsburskej kultúry, ktorí obsadili menšiu časť Rakúska, Slovenska a Maďarska. Najvýznamnejšie náleziská sa našli práve v Rusovciach, čo je história opísaná autormi v roku 2007.

Historické korene

Medzi rokmi 12-9 pred Kristom Rimania obsadili stredný Dunaj. Postavili sieť táborov, ktoré nazývali castellum – kastel. Rusovský tábor, pomenovaný ako Gerulatis – **Gerulata**, sa nachádzal ako prvý v línii Carnuntum v Rakúsku cez Rusovce až po Mosonmagyaróvár v Maďarsku. Táto oblasť bola súčasťou pevnostného systému Limes Romanus, ktorý v rámci Európy mal dĺžku okolo 3 000 km.

V stredoveku nebolo koryto Dunaja totožné s dnešným a preto nebolo jednoduché Gerulatu nájsť. Hľadali ju už v 18. storočí. Pravdepodobne naplaveninami Dunaja vznikol kopcovitý útvar zvažujúci sa k Dunaju, nazývaný Bergl. Koncom 19. storočia bola pri archeologickom výskume odkrytá časť kamennej stavby štvorcového pôdorysu – Gerulaty. Presná rozloha pre už existujúcu zástavbu nie je známa. Prvé doložené pomenovanie Gerulata sa nachádza na zlomku pieskovcového oltára z konca 2. storočia. Dolná časť oltára chýba, horná je zlomená na dve časti s nápisom v preklade: Jupiterovi Najlepšiemu a Najvyššiemu Dolichenskému a za spásu cisára dal svätyniu s jej výzdobou a stĺporadím za úspech Maronia Agathangela, kňaza Jupitera Dolichenského v Gerulate postaviť Claudius, prepustenec manželky. Prepustenec Maronius Licus za svoje peniaze.

Dôkazom o rannom kresťanstve je aj škridla zo 4. storočia, na ktorú ešte pred vypálením nakreslili postavu bradatého muža nesúceho na pravom pleci kríž. Našiel sa aj oltárik zasvätený maloázijskej bohyni Kybelé – veľkej matke Bohov.

Kostol sv. Víta

Za najstaršiu sakrálnu pamiatku je označovaný rímskokatolícky **kostol sv. Víta**, ktorého vychovávateľmi boli Krescencia a Modest. Postavený je v južnej časti zámockého parku zo zvyškov staršieho románskeho kostola. Poznatky o jeho pôvode sú rôzne. Počas archeologického výskumu sa v juhozápadnom pilieri veže našiel zabudovaný fragment oltára z 2. storočia s nápisom v preklade:

Jupiterovi Najlepšiemu a Najvyššiemu I ala Cannanifatov – skupine rímskych občanov – ktorým velil Marius Firmus, prefekt aly, sľub splnila rada, dobrovoľne a podľa zásluhy. Kmeň Cannanifatov pochádzal z územia dnešného Holandska a žili tu až do prelomu 4. a 5. storočia.

V lodi kostola bola nájdená jama s kostrou koňa, rímsky hrob zo 4. storočia, aj základy rímskej obrannej veže, na ktorých možno začali stavať kostol. Patrocínium sv. Víta zavádzali nemecké misie, ktoré doznievali v 10. – 11. storočí, preto sú úvahy aj o tomto období. Podľa klenby svätynne podvežia a zvyškov kruhových okien zaraďujú stavbu aj do 14. – 15. storočia. Údaj o znovupostavení kostola potvrdzuje tabuľa s latinským textom osadená do južného renesančného portálu nad vchodom do kostola s textom: *Roku 1613 dňa 15. júna, Peter Tisliarich, rusovský farár s láskavým súhlasom osvieteného pána Demetera Matragi, kaločského arcibiskupa, založil tento chrám na Božiu česť a na*

počet blagoslovených mučeníkov Víta Modesta a Krescencie a tiež prvý uholný kameň do základu položil. Mohol byť aj farským kostolom, keďže podľa miestnej tradície sa 15. júna konali hody.

Architektonicky je to jednoduchá jednolodňová stavba s presbytériom, ktoré má rovný záver. Predstavaná štvorhranná veža na dvoch mohutných pilieroch je vysoká 17,3 metra. Na vrchole je kovový kríž, ktorý má na zadnej strane ramien nápisy:

MICHAL: WURMB: RICHTER JOAN BERNHARD: STERNER MATHIAS: BFARHER: THAMIZI

Michal Wurmb bol rusovským richtárom, Joan Bernhard bol azda donátorom a Mathias Thamizi bol v rokoch 1736-1758 rusovským farárom.

Postupom času bol kostol viackrát stavebne upravovaný, čo sa negatívne podpísalo pod jeho stav. V polovici 18. storočia bola pristavaná sakristia tvaru podkovy. Vchod prebúrali zo svätyne. Menili aj podobu okien.

Koncom 19. storočia zbúrali sakristiu a zamurovali vchod. Zároveň vybudovali tehlovú helmicu veže a na vrchol osadili kríž. Do veže osadili zvon a zhotovili novú strechu.

Kostol najviac chátral v rokoch 1939-1945, kedy bol násilne vyprázdnený a jeho vnútorné zariadenie zničené.

Po Zamatovej revolúcii začali pri údržbe kostola pracovať mladí dobrovoľníci a Združenie Gerulata. V roku 1992 v snahe o rekonštrukciu bol vypracovaný statický posudok, v nasledujúcom roku bola vyhotovená aj projektová dokumentácia a vypracovaný rozpočet nákladov. Rekonštrukcia na chránenú pamiatku sa v plánovanom rozsahu neuskutočnila.

V priebehu rokov 2006 – 2007 bola zo zbierky občianskeho združenia Vitus zhotovená nová strecha, urobená povrchová úprava veže a fasády.

Doteraz zachované náhrobné kamene v okolí kostola svedčia o existencii cintorína, ktorý bol funkčný do konca 18. storočia.

V roku 1483 sa píše o druhom kostole. Spomína sa udalosť, že v roku 1531 dali zbúrať kostol sv. Vavrinca v Prešporoku a vtedy Rusovčania oltár z tohto kostola odkúpili. V roku 1744 faru aj farský kostol, ktorý stál v blízkosti lesa na konci Maďarskej ulice, zničila povodeň.

Dedičstvo predkov, zachovaj nám Pane ... – Zichyovci

Rod Zichy patrí medzi najvýznamnejšie uhorské šľachtické rody z 12. – 13. storočia. V roku 1270 v Zalskom komitáte žil Gal Zich a jeho tretí vnuk Žigmund (1380 – 1406). Rusovská línia Zichyovcov začína grófom Jurajom I. (1548-1604), synom Rafaela I. (1526 – 1554) a manželky Alžbety Zele. Je spomínaný ako prvý vlastník menšieho majetkového podielu v Rusovciach.

Existuje zmienka, že pôvodne v parku stála menšia stavba obdĺžnikového tvaru. Už v roku 1266 sa spomína zámok – castellum. Jeho umiestnenie nie je doložené, ale dá sa stotožniť s udaným majetkovým podielom.

Juraj I. mal tri manželky: prvou bola Helena Josa, s ktorou mali syna Pavla I. (1598 – 1638), druhou Anna Ostffy a tretou Anna Pogány.

Štefan I. Zichy (18. 9. 1616 – 15. 3. 1693), vnuk Juraja I., syn Pavla I. a manželky Sáry Csáby, začal v roku 1646 s rozširovaním spomínanej pôvodnej stavby, ktorá sa mohla nachádzať v strede dnešného severného krídla kaštieľa. Svedčia o tom nájdené tehly so značkou SZ (Stephan Zichy) z roku 1656. Od kráľa Ferdinanda III. získal 17. 7. 1655 barónsky titul a od Leopolda I. v roku 1676 grófsky titul. Po prvej manželke Márii Baranyaiovej získal aj panstvo Voderady. Mali syna Pavla II., Štefana II. a dcéru Kláru. Mária po desiatich rokoch zomrela. So svojou druhou manželkou, bohatou Angličankou Magdalénou Amadeovou (1631 – 11. 11. 1714) mali syna Adama I. (1659 – 5. 5. 1701), ktorému otec po smrti zanechal rusovské panstvo, dcéru Magdalénu a Zuzanu, ktorá zomrela v detskom veku.

Kostol sv. Márie Magdalény

Štefan I. Zichy s manželkou Magdalénou dali postaviť rannobarokový rímskokatolícky **kostol sv. Márie Magdalény**. Udávaný rok 1662 mohol byť začiatkom stavby. Jednoduchá jednoloďová stavba s predstavanou vežou ukončenou pyramidálnou strechou má na vrchole patriarchálny kríž s dvomi priečnymi ramenami. Kratšie rameno má naznačovať tabuľku, na ktorú Pilát dal napísať meno a vinu Ježišovu. Dnes je pomenovaný aj ako biskupský. Fasáda chrámu je členená lyzenovými rámami.

Priestor pred oltárom s polygonálnym záverom má v dlážke kamenný epitaf z roku 1668. Vstupný portál má kamenné profilované ostenie s ušami. Zdobí ho kamenný erb s nápisom *ZICHY AMADE* s vytesaným datovaním 1668, čo je možný rok ukončenia stavby. Nad ním je socha sv. Márie Magdalény. Pod kostolom vybudovali aj rodinnú kryptu. V roku 1669 kostol posvätil rábsky biskup Szechényi.

Počas tureckej invázie kostol zničil požiar. Potvrdzuje to záveť zo 7. 1. 1687, keď Štefan I. Zichy (1616 – 1693) žiada svojho syna Adama II., aby dostaval kostol. Zároveň vyslovuje žiadosť byť blízko svojej rodiny preto bol pochovaný v krypte pod kostolom.

Vnútoraná výzdoba kostola je z druhej polovice 17. a začiatku 18. storočia. Ako materiál bolo použité polychrómované drevo zdobené bielo-zlatým dekórom štylizovaných rastlín z polychrómovaného kameňa. Obrazy sú olejové na plátne a maľby na dreve.

Hlavný oltár má drevenú stĺpovú architektúru s ústredným obrazom Ukrižovaného a kľáčiacej Márie Magdalény. Po oboch stranách sú neskoro renesančné plastiky: Na ľavej strane je sv. Ladislav, na pravej strane pravdepodobne sv. Štefan, avšak môže to byť aj sv. Imrich. Nad ústredným obrazom je malý reliéf, ktorý má v dolnej časti znak kotvy. Môže potvrdzovať, že na návrší zvažujúcom sa k Dunaju, nazývanom Bergl, sa počas povodne zachránila loď. Lodník Linz z Horného Rakúska dal podnet na postavenie kostola z vďačnosti za jej záchranu. Kotva sa našla na výzdobe kahanca v hrobe 147 a je považovaná za symbol spásy a nádeje v posmrtný život. Tento symbol sa tam mohol dostať aj na želanie nejakého námorníka dunajskej flotily ako talizman. Na nadstavci oltára vľavo je plastika Šalamúna, vpravo sv. Jána Krstiteľa. V strede je menší obraz Immaculaty od J. Krikleisa z roku 1893. Nad ním plastika žehnajúceho Krista. Vzácne sú aj štyri okná s vitrážami. Prvé na ľavej strane oltára je darom rusovského rodáka Thomasa Jordána, kanonika Dómu sv. Martina v Prešporke. Znázorňuje sv. Tomáša apoštola. Druhé okno na pravej strane oltára nemá uvedeného darcu. Zobrazuje sv. Alžbetu Prešporskú (Durínsku). Tretie okno venovala grófka Laura Henckel von Donnersmarck (1836 – 1905) a zobrazuje biskupa s labuťou (sv. Ambróz?). Štvrté okno daroval Štefan Bernardt s manželkou Adelou Sigmundovou a znázorňuje sv. Štefana.

Po oboch stranách hlavného oltára sú pamätne mramorové dosky s menami niektorých členov rodiny Zichy Ferraris pochovaných v krypte pod kostolom.

Mramorová tabuľa na pravej strane udáva dátumy úmrtia a dožitie roky s textom: *V krypte tohto chrámu v Rusovciach, na jeho niekdajšom majetku, odpočíva v Pánovi 37 členov rodiny grófa Zichyho de Vásonkeo, ktorí zomreli v rokoch 1779 – 1866. Mená vryté do tohto mramoru vydávajú svedectvo o generáciách veľkých predkov tohto rodu, aby na tomto posvätnom mieste ich potomkovia na nich dôstojne spomínali.*

	Dátum úmrtia	vek
Grófka Františka Zichy, rod. Esterházy	04. 07. 1804	20 r.
Gr. Anna Zichy, rod. Kollowrath	20. 08. 1805	54 r.
Gr. Antonia Zichy, rod. Khevenhüller	18. 01. 1809	49 r.
Gr. František Zichy, hlavný kráľovský čašník	08. 08. 1812	64 r.
Gr. Juliana Zichy, rod. Festetichová	18. 11. 1816	27 r.
Gr. Jozef Zichy Ferraris, cisársko kráľovský nadporučík	17. 12. 1825	25 r.
Gr. Karol Zichy, predseda kráľ. kom. min. vojny a vnútra	28. 09. 1826	74 r.
Gr. Karol Zichy Ferraris	01. 04. 1832	12 r.

Gr. Karol Zichy ml., kráľovský predseda komory	15. 12. 1834	57 r.
Gr. František Zichy–Ferraris, cisársko–kráľovský generálporučik	06. 10. 1839	62 r.
Gr. Viktor Zichy –Ferraris, CS.K plukovník	27. 12. 1847	40 r.
Gr. Kristína Zichy	05. 12. 1855	14 r.
Gr. Mikuláš Zichy	27. 06. 1856	60 r.
Gr. Ľudovít Zichy-Ferraris	30. 12. 1860	45 r.
Gr. Ferdinand Zichy	07. 10. 1862	79 r.
Gr. barónka vdova Juliana Zichy, rodená Löe	15. 02. 1865	68 r.
Gr. vdova Mária Vilma Zichy, rodená Ferraris	15. 01. 1866	83 r.

Okrem nich tu večný sen sníva aj 20 detí mladších ako 10 rokov.

Svetlo večné nech im svieti.

Mramorová tabuľa na ľavej strane oltára:

Tu odpočívá Grófka Emília Zichy-Ferraris	08. 06. 1820 – 30. 01. 1891
Gróf Emanuel Zichy-Ferraris	19. 02. 1852 – 31. 05. 1914

Je to matka so synom. Emanuel, narodený 19. 2. 1852, bol podľa údajov pochovaný ako posledný príslušník rodiny Zichy Ferraris.

Nad vchodom do sakristie na kovovej konzole visí večné svetlo. Zachované svietniky sú zo zlateného kovu a zlateného dreva.

Obetný stôl a ambón – stojan na knihy, zhotovil a daroval Jozef Löffler v roku 1988. Dva bočné renesančno-barokové oltáre majú rovnakú stĺpovú architektúru, ale ich ikonografická náplň je iná. Dominantou ľavého je obraz sv. Karola Boromejského, po oboch stranách sú plastiky svätíc. V nadstavci oltára v strede je obraz svätice, nad ním plastika svätca. Oltár na pravej strane je zasvätený Zvestovaniu Panny Márie. Na ľavej strane ho dotvára plastika svätice, na pravej strane plastika sv. Barbory. V nadstavci oltára v strede je obraz svätice, nad ním plastika sv. Anny s malou Máriou.

Renesančno – baroková kazateľnica je z polychromovaného dreva vyzdobená maľbami na rečništi. Zľava sú obrazy svätice, sv. Jána evanjelistu, sv. Matúša, sv. Marka, sv. Lukáša a kvetiny. Na obdĺžnikových obrazoch sú postupne sv. Rozália, biblický výjav cirkevného otca, Gregor Veľký, biblický výjav Panny Márie s dieťaťom ako videnie sv. Augustína, biblický výjav cirkevného otca a kvetiny. Hornú časť baldachýnu zobia vľavo plastika svätice, v strede plastika anjela s krížom a vpravo plastika Madony. Nad plastikami je pelikán – symbol starostlivosti a obetavosti. Bočný barokový oltár sv. Anny s ústredným obrazom výchovy Panny Márie. Dotvárajú ho dve plastiky – na ľavej strane sv. Joachima a vpravo sv. Anny. V nadstavci je obraz Boha Otca, nad ním plastika svätice.

Na pravej strane je krstiteľnica postavená na kamennom podstavci s kužeľovitou nohou a misou v tvare rozety. Veko je s výjavom súsošia Kristovho krstu. Nad ňou je socha Ježiša Krista z novšieho obdobia. Vedľa je plastika svätca a plastika sv. Jána Nepomuckého. Pri vchode na ľavej strane je socha sv. Antona, na pravej sv. Tadeáša, vyššie socha svätice. Dole je kamenná pokladnička a kamenná svätenička – nádoba na svätenú vodu.

Pamätná tabuľa na stene je vyjadrením pocty kňazovi s latinským textom: *Pri príležitosti reštaurovania kostola – v roku 1993 nášho letopočtu – na pamiatku a za poskytnuté mnohé dary - ThDr. Františkovi Žákovi – v najväčšej milosti – veriaci farnosti.*

O pôvodnej spovednici nie sú žiadne záznamy. Tá súčasná je z roku 1988.

Nápis na krížovej ceste sú v nemeckom jazyku. Uprostred chórusu sa zachoval organ z roku 1857. Má tri píšťalové skrine navzájom oddelené úzkymi pilastrami s kompozitnými hlavicami. Na vrchole sú zakomponované dva erby zviazané deväťcípou korunou, z ktorej vyrastá kríž. Ľavý erb je nečitateľný, pravý patrí rodine Zichy-Ferraris. Mech sa nachádza vo veži, výrobcom je Michal Slezák z Prešporoku.

Pred vstupom do kostola je drevený kríž postavený na počesť konania misií v roku 1853 a vyznačené následné misie v rokoch 1920, 1990, 2000 a 2010. Nižšie je morový stĺp zasvätený sv. Antonovi. Zdobí

ho socha sv. Antona s Ježiškom v náručí a baránkom pri nohách. Bol postavený v roku 1719 na pamiatku morovej epidémie, ktorej v roku 1713 podľahlo mnoho ľudí. V dolnej časti je vytesaný nápis: *Táto socha bola postavená na slávu Božiu kvôli ťažkej chorobe (mor) zmilovanie ...* Na zadnej strane sú uvedené roky renovácii – 1843, 1987, 1990.

Evanjelický kostol

Pôvodný kostol evanjelickej cirkvi augsburského vyznania sa spomína okolo roku 1580. V čase prenasledovania evanjelikov v 17. storočí bol zničený. Jednoduchý obdĺžnikový kostol začali stavať v máji 1828 a posvätili 15. septembra 1829. Drevená krstiteľnica má veko so súsoším Kristovho krstu. Vzácny oltár s drevenou stĺpovou architektúrou z prvej polovice 19. storočia zobrazuje Ukrižovaného. Cirkevný zbor v roku 1887 umiestnil v kostole pamätnú tabuľu venovanú darcovi oltárneho obrazu Rudolfovi Habermayerovi. Organ z roku 1885 postavil Bratislavčan rakuského pôvodu Anton Schönhofer. Pri úpravách v roku 1904 pristavili vežu a sanktuárium. Fasádu upravili s dôrazom na vežu.

Vo veži kostola je umiestnený menší zvon s nápisom v nemeckom jazyku v preklade: *Odlievané v odlievarni zvonov Fridrich Seltenhoffers a synovia K. U. K. dvorná odlievareň v Šoproni 1904. Majetok evanjelickej obce A. C. Nesklam ty človečik.*

Pani Leony Weinhandlová, rodená Schieszlerová (*4. 3. 1922), mi ukázala zarámovanú fotografiu, na ktorej je jej otec Michal (*1880) so svojím bratom Andreasom, stojacimi vedľa zvona. Je to druhý väčší zvon vo veži, na ktorý bratia Michala, súrodenci Johann a Martin Schieszlerovci, urobili zbierku v USA, kde rusovskí rodáci v tom čase žili. Text je v nemeckom jazyku, v preklade:

FFERS A SYNOVIA V ŠOPRONI.

LÁSKA NIKDY NEKONČÍ.

MAJETOK EVANJELICKEJ OBCE BV. V KARLSBURGU.

Venoval Johann Schieszler, Detroit – Michigan V.S.T. 1924. No 435.

V kostole je aj pamätná tabuľa venovaná tomuto darcovi, druhá je venovaná devätnástim evanjelikom, ktorí padli v prvej svetovej vojne v rokoch 1914 – 1918.

Ďalšie architektonické cennosti

K vzácnej drobnej architektúre patrí **najstarší kamenný kríž na Slovensku**. Našiel sa zamurovaný vo východnej fasáde západného traktu kaštieľa. Je uložený v zbierkach Slovenskej národnej galérie. Predstavuje čistý prejav včasného kresťanského umenia byzantského kultúrneho okruhu z 5. až 7. storočia. Na zadnej strane sú viditeľné tri zlomy, stopy ohňa a poškodenia dekóru. Môže to byť dôsledkom neodbornej manipulácie pri uvoľňovaní a opätovnom osádzaní do múra, o čom svedčia aj viaceré druhy malty na zadnej strane. Kríž je vysoký 65 cm, vytesaný zo sivobieleho mramoru. Čelnú plochu vyplňa plastická výzdoba zosponu vyrastajúcich dvoch koreňov vinnej révy, osmičkovito prepletených a vyplnených strapcami hrozna. Úponky vedené do oboch ramien kríža sú ukončené listovým vzorom. Medailón v strede kríža vyplňa pravá ruka žehnajúca podľa gréckeho obradu.

Drevený kríž s Ukrižovaným je z roku 1880. Pôvodne stál na ceste vedúcej okolo terajšieho poľnohospodárskeho družstva na pútnicke miesto do Zeiselhofu, ktorý do roku 1920 patril Slovensku. Nedávno obnovená kaplnka Povýšenia sv. Kríža tam stojí dodnes, ale patrí už Rakúsku. V roku 1991 bol premiestnený na terajšie miesto pri vstupe do Rusoviec. Po úprave bol osadený do kamenného podstavca, na ktorom je nápis: *V tom znamení zvíťazíš, rok 1991*, ktorý je vyrytý aj na drevenom kríži. Na ceste pri poľnohospodárskom družstve stál aj Mariánsky stĺp s plastikou Panny Márie s mŕtvym Kristom v náručí. Teraz stojí v páse zeleného námestia. Na podstavci je vytesaný nápis v preklade: *Pochválen buď Ježiš, Mária, Jozef*. Tento kríž dal urobiť Jakob Kats a Helena, jeho domáca, zo zbožnosti roku 1742.

Honosný **barokovo-klasistický portál** stál v sídle šľachtickej rodiny Zichyovcov na dvore bývalej katolíckej školy. V roku 1988 ho tiež premiestnili na zelený pás námestia a v roku 1999 obnovili. V podstavci chýbajúcu pôvodnú tabuľku s venovaním nahradili kamenným obecným erbom. Obelisk mal zachovaný nápis *Zichy 1776*, ktorý pri rekonštrukcii námestia v lete 2011 niekto pretrel omietkou.

Súsošie Najsvätejšej trojice: Boh Otec, Syn a Duch svätý v podobe holubice nad hlavou Otca z roku 1748. Okolo roku 1950 bolo poškodené a časti sôch zničené. Kvôli záchrane ho rodina Glaser-Opitzových uložila vo vlastnej stodole až do reštaurovania v rokoch 1998 – 2004. Dominantná socha Boha Otca s ukrižovaným Kristom v náručí bola zreštaurovaná tak, že tretí symbol, pôvodnú holubicu nad hlavou Boha Otca, nahradili tiarou. Tým ostali iba dva symboly pomenovania ako sv. Trojica. Na nárožiach sú plastiky sv. Márie Magdalény, patrónky farského kostola, sv. Jána Nepomuckého, patróna spovedníkov, sv. Rochusa, patróna roľníkov, sedliakov a ochrancu pred morom a sv. Floriána, patróna hasičov, ktorého v roku 2008 niekto poškodil. Pod ním sa na každej strane podstavca nachádzajú novotvary pôvodných erbov: obce, Zichyovcov, Henckelovcov a Štefánie Lónyaiovej.

Na pôvodnom cintoríne pri kostole sv. Víta stál drevený ústredný kríž s Kristom namaľovaným na plechu z roku 1779. Vyryté PP sú zrejme iniciály darcu, ktorý dal kríž vyhotoviť, JHS-Ježiš, Spasiteľ ľudstva a MJ (Mallinerits Jozef), ktorý sa v roku 1984 postaral o jeho renováciu. Kríž je v súčasnosti už vymenený za nový.

Nižšie na pravej strane v parčíku je **biely kríž s podstavcom a kamennými stĺpkami** na nárožiach pochádzajúci z roku 1656. V hornej časti stĺpa je nika, v ktorej pôvodne stála socha Panny Márie, ktorá sa ale nezachovala. Sem bol premiestnený zo záhradníctva pri kaštieli v roku 1969. Zreštaurovali ho v roku 2006.

Na rohu Balkánskej a Lesníckej ulice je **kamenný stĺp kruhového prierezu** z roku 1745. V hranolovom podstavci v prednej časti sú vyryté iniciály FZ (František Zichy), na zadnej strane možno rok opravy 1880 a iniciály CI. Na vrchole je z pieskovca vytesaný kríž s korpusom Krista. Zreštaurovaný bol v roku 2005.

V parku za kaštieľom, po cestičke cez vodnú priekopu, ktorá kedysi pokračovala cez železnú prešporskú bránu až k Dunaju, stojí **drevený kríž alpského štýlu**. V súčasnosti je už cestička zarastená, kríž sa však dá ľahko nájsť. Udržiavajú ho Juraj a Marika Glazerovci a pani Júlia Bajnoková, ktorá v roku 1987 z vlastných prostriedkov nahradila schátralý drevený korpus Ukrižovaného kovovým.

Po odchode Zichyovcov

V roku 1872 posledný z rodu Zichy, gróf Felix Zichy Ferraris (20. 11. 1880 – 1885) s manželkou Emíliou, grófkou Reichenbach-Lesonitz, rusovské panstvo s kaštieľom predali.

Novým majiteľom sa stal gróf Hugo Henckel von Donnersmarck (26 .4. 1811 – 4. 10. 1890). Rod pochádza z východného Slovenska, z obce Spišský Štvrtok – latinským pomenovaním Quintoforum, nemecky Donnersmarck. Hugo sa však narodil v Siemianowiciach v Poľsku. V prvom písomnom zázname z roku 1378 sa spomína Petrus Henckel von Quintoforo. Erbová listina pochádza z roku 1417. Tú im údajne udelil kráľ Žigmund Luxemburský (1368 – 1437) v nemeckom meste Kostnica. Boli v príbuzenstve s Thurzovcami z Levoče.

S bratom Quidom (1830 – 1916) založili v Prusku oceliareň. Pôsobili aj v snemovni lordov. Za humanitárne zásluhy a rozvoj pruského a rakúskeho priemyslu získal Hugo viaceré vyznamenania. K najvýznamnejším patrili veľkokríž Rádu sv. Gregora Veľkého a rakúskeho Rádu Františka Jozefa I., pruského korunného Rádu II. triedy a pruského Červeného šľachtického rádu III. triedy so stuhou Rádu červenej orlice.

Hugo si 1. augusta 1830 vzal za manželku Lauru Filipínu Augustu, grófkou Hardenbergovú, ktorá sa narodila 8. 9. 1812 v Berlíne. Mali spolu troch synov – Huga (1832 – 1908), Lazara (1835 – 1914) a Artúra (1836 – 1921) a dcéru Lauru (1838 – 1931). Manželka zomrela na Vianoce v roku 1857.

Dva roky po jej smrti, v roku 1859, sa Hugo vo Viedni znovu oženil. Jeho manželkou sa stala Laura von Kaszonyi (1836 – 1905). V roku 1872 jej Hugo od Františka Zichy Ferraris kúpil panstvo s kaštieľom v Rusovciach. Na kaštieli dal dostavať dve postranné veže a upraviť kaplnku v severnom krídle. V parku oproti kostolu sv. Víta dala Laura v roku 1884 postaviť **mauzóleum** pre svoju matku a rodinných príslušníkov. Na štíte budovy je detail reliéfu anjela s panorámou vtedajšieho Prešporka, pod ním sa nachádza rodový erb Henckelovcov. V kruhu je nápis: *K večnej domovine*.

Menom **Laura** pomenoval aj **jeden z troch majerov**, ktoré patrili ku kaštieľu. Postavil tam neogotickú kaplnku zasvätenú sv. Vavřincovi a malý kaštieľ. Po druhej svetovej vojne v roku 1945 všetko zbúrali a rodina stratila celý svoj majetok. Stál na mieste, kde sa v súčasnosti nachádza biely trojhran, ktorý vymedzuje stred území troch susediacich štátov – Rakúska, Slovenska a Maďarska.

Lónyaiovci

Rok po smrti Laury v roku 1905 sa ich dediči rozhodli rusovské panstvo s kaštieľom predať. Za štyri milióny korún ho odkúpil gróf Elemír Lónyai s manželkou Štefániou, belgickou princeznou.

Rod Lónyai pochádza zo Zakarpatskej Ukrajiny, kde sa ako zakladateľ rodu spomína Michal v rokoch 1272-1285. Barón Edmund Lónyai (1834-1885) a Vilma Pázmandyová (1839-1919) boli rodičmi Elemíra, ktorý sa narodil 24. 8. 1863 v Bodrog Olaszi, terajšom Zemplíne na východnom Slovensku. Monarchiu zastupoval od roku 1887 ako veľvyslanec v Bukurešti, Londýne a Stuttgarte, v roku 1888 v Ríme, 1891 v Londýne, v roku 1892 zastával miesto legačného tajomníka v Sankt Peterburgu. Grófsky titul získal 28. mája 1896.

Sľubnú kariéru diplomata ovplyvnila láska. Bola to belgická princezná Štefánia (*21.5.1864), ktorá pochádzala z najvyšších šľachtických rodov – von Sachsen – Coburg und Gotha, saská vojvodkyňa, rakúska a uhorská korunná princezná, vdova po rakúskom následníkovi trónu Rudolfovi (1858 – 1889).

K sobášu musel dať súhlas cisár František Jozef I. za podmienky, že sa vzdá všetkých titulov, ktoré mu patrili vrátane oslovenia cisárska výsosť. Jeho otec, belgický kráľ Leopold II. (1835-1909), sa s druhým dcériným sobášom nikdy nezmieril, ale ponechal jej titul belgickej princeznej.

Svadobný obrad sa uskutočnil 22. 3. 1900 v talianskom meste Miramare pri Terste. Jeho dcéra z prvého manželstva Alžbeta Mária (1883-1963) ju sprevádzala na miesto svadobného obradu, ale dvorná etiketa nepripúšťala, aby sa mohla zúčastniť aj sobáša.

Po odkúpení kaštieľa ho začali upravovať. Zaviedli v ňom v tom čase moderné ústredné kúrenie, kúpeľne a hygienické zariadenia. V parku, východne od kaštieľa, bola vybudovaná vodárenská veža s prvkami neogotického slohu.

Boli to vzdelaní ľudia, komunikovali nemecky, maďarsky, francúzsky, anglicky, taliansky a flámsky. V salónoch umiestnili svoje zbierky starožitností, obrazov známych majstrov, porcelánu zbraní a luxusný nábytok. Štefánia sama maľovala obrazy; boli to väčšinou kytice a zátišia s ružami. Obrazy maľoval aj gróf, objavili sa aj námety farebných pohľadníc.

Boli milovníkmi prírody. Do parku zavolali odborníkov z Anglicka, nechýbala kvetinová a zeleninová záhrada. Venovali sa dobročinnosti. Založili chudobinec, ľuďom posielali mlieko, vajcia, drevo a podobne.

V roku 1908 dali rozobrať mauzóleum rodiny Henckelovcov a postaviť ho na miestnom cintoríne, kde slúži dodnes ako dom smútku. Murovaná brána vstupu na cintorín v tvare oblúka s kovovým krížom, je riešená v duchu ľudového baroka. V nike lemovanej modrým pásom je drevená socha Panny Márie ako Kráľovnej nebies, s malým Ježiškom v náručí. Je z roku 1799, kedy sa na cintoríne začalo pochovávať.

Prvá svetová vojna (1914-1918) bola najväčším ozbrojeným konfliktom aj na území Európy. Štefánia sa zapojila do práce Červeného kríža. Budovu pre služobníctvo premenila na nemocnicu a ako vrchná sestra sa takmer päť rokov starala o ranených.

V druhej svetovej vojne v roku 1944 kaštiele obsadili Nemci, v roku 1945 prišli Rusi. Štefánia v tom čase už ležala na lôžku pre srdcovú chorobu a problémy mal aj Elemír. Po skončení vojny v dôsledku pokročilého veku, choroby a spoločenských udalostí odkázali svoj majetok benediktínskemu kláštoru v maďarskej Pannohalme, kam ich preniesli. Štefánia tam po týždni 23. augusta 1945 zomrela. Elemír zomrel 29. júla 1946 a želal si, aby ho pochovali v benediktínskom habite. Jeho heslom bolo: BOH, KRÁĽ A VLASŤ.

Štefánia a Elemír Lonyay prežili pekné a harmonické manželstvo. Aj po rokoch si mnohí obyvatelia Rusoviec s láskou spomínali na sympatický grófsky pár.

Obyvatelia Rusoviec

Po druhej svetovej vojne, 15. októbra 1947, boli Rusovce pričlenené k Československu a stali sa filiou Petržalky. Súčasným evanjelickým farárom je od roku 2008 Ján Kolesár a jeho manželka Eva Kolesárová.

Najstarší údaj o židovskej komunite v Rusovciach je z roku 1453. Okolo roku 1763 sa spomína rabín Dávid Rubinstein, ktorý zomrel 4. 2. 1895, neskôr rabíni Leopold Sternberg a Dávid Frischmann. Židovská synagóga stála oproti kaštieľu, židovský cintorín na mieste, kde je teraz materská škôlka.

V roku 1767 žilo v Rusovciach 1 271 katolíkov, 341 evanjelikov a 155 židov. V roku 1836 sa v Rusovciach uvádza už 2 094 obyvateľov, z toho 1 272 katolíkov, 311 evanjelikov a 511 židov.

Novodobá história

Histórii Rusoviec sa podrobne venoval Jozef Mallinerits. Narodil sa 17. 2. 1948 v Rusovciach, v rodine roľníka Jozefa Mallineritsa. Mama Augusta Streck pochádzala zo záhradníckej rodiny a jej dedo Mathias Streck bol záhradníkom v Stefáneu kaštieľi, ktorý vlastnila šľachtická rodina Lónyayovcov. Mama u nich slúžila ako chyžná. Deväť generácií jeho predkov žilo v Rusovciach. V miestnych matrikách sa jeho predkovia spomínajú už v roku 1670.

Počas štúdia na konzervatóriu v Bratislave (1963-1970) začal hrať na organ pri bohoslužbách v kostole sv. Márie Magdalény, zúčastňoval sa na pohrebných obradoch, ktoré sprevádzal spevom. V rokoch 1969 – 2003 bol členom kontrabasovej skupiny v Slovenskej filharmónii, venoval sa vyučovaniu miestneho dorastu v hre na klavír, gitaru a akordeón.

Venoval sa histórii a udržiaval staré pamiatky kultúrneho dedičstva našich predkov, čo cítil ako svoju povinnosť. Po rekonštrukcii – renovácii kostola sv. Márie Magdalény sa snažil pomôcť zrekonštruovať historické artefakty ako nápisy na križovej ceste, betlehem. Do pôvodného stavu dal aj Boží hrob.

Aktívne sa podieľal aj na záchrane všetkých historicko-kultúrnych pamiatok rozmiestnených hlavne v zelenom páse námestia ako aj na záchrane židovských náhrobných kameňov, ktoré boli vyhodené za kláštornou školou.

Za pôsobenia pána farára Tibora Navrátila (1976) sa našiel v komore fary obraz „Umučenie sv. Víta“. Vplyvom vlhkého prostredia bol zdevastovaný do tej miery, že ho pán farár chcel vyhodiť. Prihovoril sa zaň a pán farár mu ho daroval. Jeho reštaurovanie, ktoré zveril odbornému reštaurátorovi, trvalo viac rokov a stálo nemálo finančných prostriedkov. Dobrá vec sa ale podarila a obraz sa podarilo zachrániť.

V rokoch 1999 až 2003 boli reštaurované listiny a dokumenty, ktoré objavili vyhodené vo farskej sýpke vlhké, poškodené a zdevastované. Zveril ich reštaurátorkám do Národného archívu, ktoré im vrátili pôvodnú podobu. Boli prezentované na výstave v roku 2004 a sú uložené v archíve Miestneho úradu. Je autorom publikácií o Rusovciach z rokov 1998 a 2008. Od roku 1999 do roku 2006 pôsobil ako archivár Miestneho úradu.

Dopĺňam, že pán Jozef Mallinerits je aj autorom monografie Rusovce 1208 – 2004, ktorú vydal MÚ mestskej časti Bratislava – Rusovce za podpory starostu pána Dušana Antoša (*17. 1. 1959). Vydanie knihy ocenil svojim príspevkom „Nečakané milé návraty“ aj akademik Dr. Ján Dekan, ktorý sa spolu

s PhDr. Ľudmilou Kraskovskou, CSc. výrazne zaslúžili o poznanie tejto lokality – miesta, kde stopy po najstaršom osídlení siahajú až do staršej doby bronzovej, približne v rokoch 2200-1600 pred Kristom.

Rímsko-katolícka komunita

V Rusovciach pôsobili títo farári: V roku 1579 Michael Strincich, na kríži veže kostola sv. Víta je uvedený Mathias (Thamizi) – Tomici (1736 -1758); do roku 1764 v Rusovciach pôsobil Štefan Kempfer; neskôr, do roku 1769 chorvátsky kaplán Dichanič; po ňom do roku 1822 Ján Asztel; Fabian Hauszer do roku 1871; Emanuel Herits (1825-1905); dlhoročný farár Filipp Gludovatz (1910-1946); Václav Szilli do roku 1952; Tibor Navrátil do roku 1976; Andrej Andodi do roku 1979; Anton Kalúz do roku 1983; František Marko do roku 1987; Ladislav Szakal do roku 1990; František Žák do roku 1995; Emerikus Végh do roku 2001; Jozef Jančovič do roku 2004 a napokon, do roku 2009, Milan Sova. Jeho už vystriedal súčasný správca farnosti ThDr. Július Marián Prachár.

Kostolníci v Rusovciach: Ján Harrer st. (*8. 1. 1882 – †6. 10. 1950); Ján Harrer, ml. (*11. 11. 1910 – †28. 11. 1974); Cyril Pecho (*25. 7. 1922 – †1978); Jozefína Kojnoková (*22. 4. 1925 – †2006); Mariana Strapcová (*19. 2. 1944).

V roku 1754 sa spomína organista, nemecký učiteľ Lachmayer; Jozef Vágvolgyi; po ňom Jozef Štrba; Jozef Mallinerits (*17. 2. 1948) v rokoch 1963 – 1970. Ján Matúš (*2. 10. 1938) hrá na organe od roku 1951. V minulosti bol dirigentom orchestra Slovenského ľudovomeleckého kolektívu SĽUK. Do Rusoviec sa prisťahoval v roku 1975 a do roku 1990 bol nepravidelným organistom. Od tej doby hráva už každú nedeľu, sviatky a podľa potreby, niekedy aj cez týždeň.

Kňazi narodení v Rusovciach: Jozef Zwickl (*30. 4. 1938), vysvätený v roku 1965, v súčasnosti žije v Nemecku; Gerhard Glazer-Opitz (*18. 9. 1970), vysvätený 19. júna 1993 v Dóme sv. Martina biskupom Dominikom Hrušovským. Primičnú omšu slúžil 3. júla 1993 v Rusovciach; Roman Frydrich (*18. 7. 1972) mal diakonskú vysviacku 15. 6. 1996 a za kňaza bol vysvätený arcibiskupom Jánom Sokolom 31. 8. 1996. Primičnú svätú omšu celebroidal 7. 9. 1996. Ďalším je Ján Wechter (*7. 5. 1971) vysvätený 12. júna 1999 v Dóme sv. Martina arcibiskupom Jánom Sokolom. Primičnú omšu slúžil 13. júna 1999.

Rozvoj rímsko-katolíckej farnosti v 21. storočí

Vzácný posol ThDr. Július Marián Prachár prišiel na rusovskú faru 1. júla 2009. Narodil sa 8. 4. 1951 v Bratislave a za kňaza bol vysvätený 8. 6. 1974 v Dóme svätého Martina biskupom RNDr. Júliusom Gábrišom. Má nemeckých predkov a po roku 1989 odišiel študovať do Viedne. Svoje životné krédo založil na múdrosti starých filozofov: "Nohy treba mať zaprášené od zeme, ale hlavu vo hviezdach."

Na jeho úvodnej svätej omši v katolíckom kostole sv. Márie Magdalény v mestskej časti Bratislava-Rusovce dňa 5. 7. 2009 sme so záujmom počúvali slová odhodlania i želania: „Živé, radostné, optimistické, solidárne a veselé spoločenstvo veriacich je základom každej farnosti. Želám si, aby naša farnosť bola spoločenstvom živej viery. Kostol je pekný, ale chýbajú pastoračné priestory, kde by sme sa mohli stretávať. Dúfam, že sa nám to spoločnými silami podarí vybudovať. Verím, že ľudia, ktorí radi rozmýšľajú, cítia zodpovednosť za tento svet, ľahko nájdu cestu jeden k druhému.“ V tom čase už poznal situáciu v tejto farnosti. Rozpadávajúca sa fara, zničená krypta, zanedbaná farská záhrada plná buriny, neudržiavaných stromov a kríkov.

V kostole ma oslovila pani Marika Glazer-Opitzová s informáciou, že pán farár si želá, aby bola napísaná kronika miestnej farnosti, ale nikto to nechce robiť. Zaváhala som, lebo nie som Rusovčanka a poznám tu málo obyvateľov. Uvažovala som však, že v kostole by som nemala odmietnuť žiadnu prosbu, tak som súhlasila.

Po svätej omši 12. 7. 2009 ostalo v kostole niekoľko veriacich a členov farskej rady. Pán farár predstavil časť svojich stavebných plánov a odovzdal mi kroniku.

Farská rada bola v tom čase v zložení: Gabriela Ďuricová, Petronela Lakatošová, Lucia Vanovčanová, Veronika Vencková, Peter Federič, Juraj Glazer-Opitz, Vladimír Heriban, Róbert Králik, Peter Morský, Jozef Šinál, Anton Tóth a Michal Tulek.

V máji a júni 2010 začali z iniciatívy pána farára brigády vo farskej záhrade, ktorá bola celá zarastená burinou, stromami a kríkmi. Najprv bola odstránená burina, neskôr vyklčované stromy a kríky. Na prácach sa zúčastnili Peter Morský, Stanislav Viedler, František Viedler, Peter Federič, Jozef Šinál, Juraj Glazer-Opitz st., Juraj Glazer-Opitz ml., František Harrer, Vladimír Heriban, Anton Tóth, Roman Tóth, Jozef Lazík st., Jozef Lazík ml., Vladimír Lazík, Milan Toroni, Ján Zezulák, Michal Tulek, Ľudovít Kalman, Viktor Henrich Leonard a Ján Kucka. Pán Oto Jaborek doviezol drvičku na konáre, čo im neľahkú prácu značne uľahčilo. Pani Marika Glazer-Opitzová ako brigádnicka doniesla občerstvenie, pán farár pizzu a začal s nimi pracovať ako brigádnik v čase, kedy sa nevenoval duchovným povinnostiam.

Na sviatok Božieho Tela dňa 6. 6. 2010 slúžil pán farár svätú omšu v znamení Agapé – najvyššom stupni lásky. Pripomína, že Kristus so svojimi učeníkmi lámal chlieb. Boli v jeho blízkosti. Ježiš sa im priblížil svojou láskou, ktorá ich priťahovala a uzdravovala. Aj dnes by sme sa mali, ako cirkev 21. storočia, upriamiť na podstatu odkazu Ježiša Krista, ktorý spočíva v tom, že Boh môže byť našim verným priateľom a sprievodcom života. Po skončení omše pred kostolom požehnal chlieb, z ktorého farníci lámali a spoločne si pripomínali, že chlieb života potrebujeme aj v tejto dobe.

Pani Júlia Bajnoková (*19. 6. 1951) navštívila lurdskú jaskyňu vo Francúzku. Nezabudnuteľné zážitky ju viedli k tomu, že sa rozhodla pre vybudovanie jaskynky pred kostolom. Ešte za pomoci pána farára Milana Sovu zabezpečili stavebné povolenie. Z kameňa ju vymuroval Karol Matúš z Rusoviec a pán Horvát z Podunajských Biskupíc. Jozef Matlák z Čunova zhotovil kovanú vstupnú mrežu aj kríž. Sochu Lurdskej Panny Márie a sv. Bernadetty s pozlátením zhotovil pán Arpád Komaromi (*8. 12. 1944) z obce Kráľovičové Kľačany, osada Lesné. S prácami jej pomáhal aj manžel Ernest (*10. 2. 1951). Finančné prostriedky zabezpečovala od veriacich v Rusovciach, dobrodincov a svojich známych. Posvätil ju 25. júla 2010 pán farár ThDr. Július Marián Prachár. Pani Júlia jej pravidelne venuje starostlivosť, čistí a dopĺňa kvetiny.

V septembri 2010 začali s vypratávaním starej fary: pani kostolníčka Mariana Strapcová s manželom, Milan Toroni, Juraj Glazer-Opitz st. s manželkou Marikou, Juraj Glazer-Opitz ml. a František Harrer s mamou Máriou Harrerovou, rod. Szabovou.

V októbri 2010 za pomoci buldozéra začali búrať prvú časť starej fary. Čistili a ukladali vzácne tehly vyrobené v tehelni Zichyovcov označených erbom. Peter Morský, Peter Federič, František Harrer, Jozef Šinál, Anton Tóth, Roman Tóth, Mária Glazer-Opitzová s mamou Máriou Harrerovou, Milan Toroni, Ingrid Ivanyiová a Pavol Schmitzer.

Z očistených tehál zhotovovali podlahu v krypte Peter Morský, Peter Federič, František Harrer, Jozef Šinál, Anton Tóth, Roman Tóth, Milan Toroni.

Pán Ivan Türk zapožičal železné guľatiny na vyrovnanie podlahy, čím sa práce urýchlili. Mimo spoločných brigád pán Martin Achberger zhotovil kompletne nové elektrické rozvody so svietidlami. Pán Jozef Löffler zhotovil drevené dvere, zábradlie a obklad stien. Jozef Pupák upravil zvody nad kryptou.

V marci 2011 murovali múriky v krypte: Peter Federič, František Puhovich, Peter Morský, ale aj nový brigádnik – jeho brat – Ivan Morský z Jaroviec. Keď som sa ho spýtala, prečo tu s brigádnikmi pracuje, odpovedal, že Pán Boh mi pomáha cez priateľov a ja im tiež chcem pomáhať.

Jubileum 60 rokov života pána farára padlo na nedeľu 10. 4. 2011. Farníci mu venovali kyticu a poďakovali Pánu Bohu za to, že ho poslal do našej farnosti. Za tých pár mesiacov od príchodu si už získal nadšencov rôznych generácií. V tento deň bola príležitosť, aby mu všetci jeho priaznivci zaželali veľa Božieho požehnania a trpezlivosti pri začatých plánoch. Má veľa dobrých myšlienok

a srdce, ktoré preteká radosťou a schopnosťou túto radosť rozdávať aj iným. V živote každého človeka sú chvíle a udalosti, ktoré sa nezmazateľne zapisujú do kroniky jeho života. Jubileá sú peknou príležitosťou pre vďaka. Ďakujeme teda za to, milý náš pán farár, že Vás Pán Boh poslal do našej farnosti, za Vašu snahu osloviť všetky generácie a spolupodieľanie sa na tom, o čo sa všetci usilujeme. Aby sme sa tu v Rusovciach cítili všetci príjemne a žili svorne ako jedna kresťanská rodina, boli hrdí na svoju minulosť a spoločne kráčali do budúcnosti. Aj touto cestou Vám prajeme, aby Vás Božie požehnanie sprevádzalo po klukatých cestách pozemského života, nech Vám dary Ducha Svätého dodávajú sily v uskutočňovaní Vašich šľachetných úmyslov. V mene veriacich blahoželal Juraj Glazer-Opitz ml. Nasledovalo pohostenie pred kostolom.

Netradičná svätá omša bola dňa 8. mája 2011 obohatená o hudobné vystúpenie huslistu Petra Uličného. Po jej skončení sa pred kostolom konal blší trh, kde sa za symbolickú cenu predávali historické tehly z tehelne rodiny Zichy: **SZ** – Stephan Zichy s datovaním 1656, **CCZ** – Comes Carolus Zichy z roku 1759, **CZZ** – Carolus Zichy Ziegelei 1777, **GEZF** – Graf Emanuel Zichy Ferraris z roku 1840.

V máji 2011 búrali druhú časť starej fary a pokračovali úpravou vstupu do krypty farníci Peter Morský, Ivan Morský, Peter Federič, František Harrer, Jozef Šinál, Anton Tóth a Roman Tóth. Pán Anton Strek a Juraj Kudrík vrtali stĺpiky na oplotenie farskej záhrady. Pani Anna Federičová vo farskej záhrade varila pre brigádnikov kotlíkový guláš. Anna Tóthová a Iveta Morská prispeli čerstvými zákuskami.

V júni 2011 murovali z tehál pôvodnú **kruhovú studňu** vo farskej záhrade a zhotovili aj betónový veniec: Peter Morský, Ivan Morský, František Harrer, Jozef Šinál, Peter Federič, Anton Tóth, Roman Tóth, Milan Toroni a Vladimír Heriban. Pohostenie doniesla pani Margita Klimešová.

V septembri 2011 bol zbúraný pôvodný **vstup do kostola**. Bola to ťažká práca, lebo bol z prehĺbeného kameňa veľkosti 2 x 3 metre. Bolo potrebné odpratať množstvo suty a celý priestor vyčistiť. Vstup do kostola upravili ako bezbariérový použijúc zámkovú dlažbu.

Ďalšiu sobotu bol rozšírený **chodník pod lavičky** až na cestu. Na lavičkách vymenili drevené lišty a zasiali trávu. Svoju ruku k dielu priložili aj Peter Morský, Peter Federič, František Harrer, Juraj Tóth a Roman Tóth. Pani Anna Federičová zabezpečila občerstvenie.

V októbri 2011 bola položená **zámková dlažba** aj **na chodníky** okolo kostola. Peter a Ivan Morský, František Harrer, Jozef Šinál, Peter Federič, Anton Tóth, Roman Tóth a Vladimír Heriban. Pani Margita Klimešová doniesla desiatu, Marika Glazer-Opitzová pripravila pre brigádnikov guláš, Anna Poliaková upiekla štrúdlu.

Prvú adventnú nedeľu 27. 11. 2011 vytvorili deti cez kostol reťaz s horiacimi sviečkami a zapálili aj prvú sviečku na adventnom venci. Postupne ich zapaľovali ešte aj ďalšie tri nedele.

V marci 2012 sa začalo so stavbou **pastoračného centra**.

20. 5. 2012 bolo v rusovskej farnosti prvé sväté prijímanie – dievčatá a chlapci sú v jednotnom oblečení. Na konci sa prijímajúce deti poďakovali: Lenka Janíková pánovi farárovi, Jakub Mornár katechétky Angele Koščovej a Elenka Buchmerová rodičom.

Pán Vladimír Heriban je aktívnym členom farskej rady od jej kreovania. Spravuje webový portál farnosti, ktorý pravidelne aktualizuje informáciami o rôznych udalostiach a ďalšími, citlivo spracovanými článkami. Na bohoslužbách v kostole sv. Márie Magdalény miništruje, je lektorom a biskupom ustanoveným mimoriadnym rozdávatelom sv. prijímania. Je autorom myšlienky organizácie diskusných večerov Slovo o viere, ktoré programovo tvorí a zabezpečuje pre ne zaujímavých hostí.

Predkovia Márie Glazer-Opitzovej, rodenej Harrerovej, sa ako kostolníci spomínajú už okolo roku 1900. Manžel Juraj (*20. 10. 1948 – *2. 3. 2015) pomáhal na fare a okolo kostola už od roku 1976, keď prišiel pán farár Kalúz. Starší syn Gerhard (*18. 9. 1970) je kňazom v obci Kaniačka a nemocničným kaplánom v nemocnici v Bojniciach; mladšími súrodencami sú dcéra Gizela a syn Juraj. Po dokončení stavieb zariadila nábytkom sakristiu aj niekoľko miestností na fare.

Krypta v kostole sv. Márie Magdalény

Koncom druhej svetovej vojny (1944), keď prišla sovietska a neskôr aj nemecká armáda, vojaci vnikli do krypty, kde chceli získať cenné predmety. Sarkofágy v krypte boli značne poškodené. V roku 1980 sa krypta stala cirkevným vlastníctvom, takže vtedajší pán farár sa tam rozhodol urobiť pietnu miestnosť. Začali kryptu čistiť. Boli zničené aj vzácne knihy a písomnosti. Rozpadnuté rakvy a znehodnotené ľudské pozostatky boli premiestnené do pivničných priestorov pod hospodárskou budovou bývalej katolíckej školy. Štyri zachovalé truhly zostali na pôvodnom mieste vstupného pietneho priestoru.

Až nový pán farár ThDr. Július Marián Prachár tento problém po príchode na faru začal riešiť. V nedeľu, dňa 3. 6. 2012, nastala pre nás výnimočná udalosť. Za krátky čas nastal deň vysvätenia zrekonštruovanej krypty, v ktorej sú uložené pozostatky členov rodu Zichy Ferraris, uvedení na mramorovej tabuli vo farskom kostole sv. Márie Magdalény.

Za zvuku zvonov v sprievode pána farára vstúpil do kostola bratislavský arcibiskup metropolita Mons. Stanislav Zvolenský. Pán farár vzácnu návštevu ako aj ostatných pozvaných hostí srdečne privítal. Slávnostnú svätú omšu celebroidal otec arcibiskup. „Som tu ako služobník Svätého písma a Eucharistie,“ prihovoral sa veriaci. Dôležité je, že ste tu prítomní a že sa tu niečo rozvíja. Teší ma to a povzbudzuje. Zároveň je to aj nedeľa Najsvätejšej Trojice, príležitosť uvažovať o Bohu a vnútornom živote. Poprosme o odpustenie hriechov, aby sme mohli počúvať Božie slovo a sláviť eucharistiu. Aj tento chrám iste postavili preto, že ľudia si uvedomovali jestvovanie Boha.

Po skončení svätej omše sprievod zišiel do krypty. Pred vstupom do krypty je na stene informácia o príbehu šľachtického rodu. Krypta je osvetlená tlmeným bodovým svetlom. Na hlinenú podlahu použili dobové tehly vyrobené v tehelni rodu Zichy. Na stenách je drevený obklad.

V dvoch miestnostiach sú rozložené zrekonštruované truhly jednotlivých členov rodu doplnené menom. Je tam aj otvorená rakvička – múmia malého dievčatka, ktoré pravdepodobne umrelo počas epidémie moru na začiatku 19. storočia. V priestore umiestnená drevená debna je plná ľudských kostí.

Pán farár zhodnotil priebeh prác v krypte, snahu dobrovoľných brigádnikov, ktorí vykonali množstvo prác a ocenil aj pomoc zo strany obce.

Otec arcibiskup vyslovil uznanie pánu farárovi aj všetkým, ktorí sa svojou prácou pričinili o toto dielo slovami: „Radosť z vášho diela je živá. V životoch je oslávený Boh a ten sa odplatí za to, čo pre farnosť robíte.“

Starosta Rusoviec pán Dušan Antoš (*17. 1. 1959) na slová pána farára zareagoval: „Sme radi, že máme v obci pána farára, ktorý prelomil bariéru a dokázal stmeliť ľudí. Vylepšilo sa spolunažívanie medzi ľuďmi, ktorí ochotne pomáhali pri stavbe novej fary, rekonštrukcii krypty a začali stavať pastoračné centrum. Chcem poprosiť aj pána arcibiskupa, aby podporil dokončenie stavby.“

Otec arcibiskup vykonal akt požehnania krypty. Pán farár dodal, že vzácna návšteva je pre našu obec nesmiernou poctou.

V roku 1669 rábsky biskup Széchényi konsekroval kostol sv. Márie Magdalény pomenovaný podľa manželky Štefana I. Zichy. Je pre mňa ako kronikárku dôležité zanechať odkaz pre budúce generácie, že sme tu mali po 343 rokoch vzácnu návštevu otca arcibiskupa Mons. Stanislava Zvolenského. Aj pán farár dodal, že návšteva otca arcibiskupa je pre našu obec nesmiernou poctou.

V súvislosti s posvätením krypty ma otec arcibiskup prijal vo svojom úrade, k čomu mi pán farár písomne úprimne pogratuloval.

Po posvätení krypty pán farár požiadal prítomných, aby sa podpísali do farskej kroniky, kde zostane spomienka aj pre budúce generácie.

Pán Peter Morský mi poskytoval rôzne informácie, hlavne o priebehajúcich brigádach na krypte a fare, za čo mu úprimne ďakujem.

Vypracovala: Anna Dostálová
Bratislava – Staré Mesto

Narodila som sa v Michalánoch v okrese Trebišov. Od roku 1956 som pracovala na riaditeľstve železníc v Košiciach ako účtovníčka, potom ako prevádzkarka v Nákupnom centre Michalany. Bola som tajomníčkou Okresného výboru Roľníckej strany Slovenska a členkou Ústredného výboru v Bratislave, predsedníčkou miestnej organizácie Červeného kríža, predsedníčkou okresnej revíznej komisie v Trebišove, členkou Slovenského výboru v Bratislave a členkou revíznej komisie Federálneho výboru ČSČK v Prahe. Organizovala som dobrovoľných darcov krvi a navrhovala na udeľovanie Jánskeho plakety. Som držiteľkou rôznych vyznamenaní.

Kostol svätej Márie Magdalény

3. júna 2012

Slávnostné otvorenie zrekonštruovanej krypty rodiny Žichy

STANISLAV ZVOLENSKÝ

x. Stanislav Zvolenský

CAROLINE ŽICHY

Caroline Žichy

IM NAMEN DER GANZEN FAMILIE MÖCHTEN
WIL UNS SEHR HERZLICH FÜR DIE FÜRSORGE
DER SCHÖNEN KRYPTA UND DER GRÄBER
UNSERER VORFÄHRE DANKEN

Aleka (Marie-Alexandre) Žichy

Aleka Žichy

P. Othmar Gutmann OSB

Dušan Antoš starosta

Dušan Antoš

Ďakujem za všetko čo ste urobili pre obnovu.

Prvé raz srdečnou vdáka

paui Dostaľovej

SR. BONAVENTURA, SDS

fr. Bonaventura, SDS

SR. PETRA WEISS

fr. Petra Weiß SDS

PR. DENISA IVENČIKOVÁ SDS

fr. Denisa Ivenčiková SDS

ANNA DOSTALOVÁ

anna Dostaľová

Legenda k podpisom:

- Prvý je vzácny podpis otca arcibiskupa metropolitu Mons. Stanislava Zvolenského. Narodil sa 17. novembra 1958 v Trnave. Za kňaza bol vysvätený 13. 6. 1982. Za bratislavského arcibiskupa ho pápež vymenoval 14. 2. 2008.
- Minulosť počas slávnosti pripomenuli aj potomkovia rodiny Zichy: Aleka Mária Alexandra a Caroline, ktorá k svojmu podpisu dopísala: „V mene celej rodiny chceme srdečne poďakovať za starostlivosť o pochovaných v peknej krypte.“
- Páter Othmar Amtmann OSB z neďalekého rakúskeho Zeiselhofu – nachádzajúceho sa medzi dedinami Pama a Deutsch Jahrndorf. Je tam správcom od roku 1996 a patrí do kongregácie Benediktínov v Panonhalme.
- Starosta obce pán Dušan Antoš k svojmu podpisu dopísal: „Ďakujem za všetko, čo sa tvorí pre Rusovce. Srdečná vďaka pani Dostálovej.“
- Rádové sestry SDS – Bonaventúra, Petra Weiss a Denisa Ivančíková.
- Anna Dostálová – kronikárka